

CONNECT THE DOTS

The Art and Science of Creating Good Luck

N g h ệ t h u ậ t
v à k h o a h ọc
n ă m b ắ t c ơ h ội

CHRISTIAN BUSCH

Phương Nguyễn dịch

MỤC LỤC

Lời giới thiệu	7
----------------------	---

CHƯƠNG 1

Vận may chủ động: Không chỉ là ăn may	20
---	----

CHƯƠNG 2

Trở nên nhạy bén: Phá vỡ rào cản để có vận may chủ động ..	40
--	----

CHƯƠNG 3

Tư duy cởi mở: Tái cấu trúc tư duy và học cách tử tế.....	68
---	----

CHƯƠNG 4

Tâm trí được kích hoạt: Hành động thực tế	115
---	-----

CHƯƠNG 5

Thúc đẩy và nhận diện các yếu tố kích hoạt vận may chủ động và kết nối các điểm.....	158
---	-----

CHƯƠNG 6

Biến những cuộc gặp tình cờ thành cơ hội	200
--	-----

CHƯƠNG 7

Tăng cường vận may chủ động.....245

CHƯƠNG 8

Thúc đẩy điều kiện tạo ra vận may chủ động268

CHƯƠNG 9

Đánh giá vận may chủ động311

CHƯƠNG 10

Nghệ thuật và khoa học của việc nắm bắt cơ hội330

Lời cảm ơn337

Lời giới thiệu

“Tôi vẫn luôn ngạc nhiên khi thấy những người thành công... họ hoàn toàn tin rằng mọi thành quả có được là nhờ trí thông minh xuất chúng của bản thân. Tôi nghĩ mình đã làm việc chăm chỉ và cũng có chút tài năng, nhưng ngoài kia có nhiều người còn chăm chỉ và tài giỏi hơn thế... Song, vẫn có một yếu tố mà chúng ta không thể lý giải... đó là vận may chủ động... [và] bạn muốn khám phá xem liệu mình có thể mang lại điều kỳ diệu ấy cho người khác hay không.”

– Barack Obama, Tổng thống thứ 44 của Hoa Kỳ

Ai trong chúng ta cũng muốn tin mình là người làm chủ vận mệnh – được toàn quyền kiểm soát tương lai cũng như biết rõ con đường để đạt được mục tiêu và khát vọng của bản thân. Tóm lại, tất cả chúng ta đều thích có một bản kế hoạch.

Khao khát định hình tương lai dường như đã trở thành bản năng của chúng ta và được phản ánh trong hầu hết mọi góc ngách của cuộc sống hiện đại. Các tổ chức, chính phủ và mỗi cá nhân đều triển khai hoạt động dựa trên kế hoạch, chiến lược và mục tiêu đặt ra. Chúng ta xây dựng những thói quen, quy tắc và quy trình – từ việc đặt đồng hồ báo thức đến việc vận hành các cuộc tổng tuyển cử – để đảm bảo rằng kế hoạch đó sẽ thành hiện thực.

Nhưng liệu chúng ta có thực sự làm chủ cuộc sống? Dù đã chuẩn bị kỹ lưỡng, mô phỏng cẩn thận và hoạch định tất cả, dường như vẫn có một yếu tố ngoài tầm kiểm soát: sự bất ngờ. Thực tế, các sự kiện ngoài dự tính, các cuộc gặp tình cờ hay sự trùng hợp kỳ lạ không chỉ là yếu tố gây nhiễu hay hạt sạn nhỏ làm chệch bánh guồng quay cuộc sống vốn đang êm đềm của chúng ta. Chính những điều bất ngờ đó thường

là yếu tố quan trọng, là sức mạnh tạo nên sự khác biệt mang tính quyết định đối với cuộc sống và tương lai của chúng ta.

Hãy thử ngẫm lại, liệu có phải bạn đã gặp bạn đời của mình từ một sự “trùng hợp”? Hay “tình cờ” tìm thấy công việc mới hoặc căn hộ mới? Phải chăng bạn đã “ngẫu nhiên” gặp cộng sự hay nhà đầu tư của mình? Hay đã bao giờ bạn “vô thức” nhặt một tờ tạp chí lên để rồi tìm thấy đúng câu trả lời cho vấn đề đang trăn trở? Những khoảnh khắc như vậy, dù lớn hay nhỏ, đã thay đổi cuộc sống của bạn như thế nào? Cuộc sống của bạn sẽ ra sao nếu mọi thứ diễn ra theo đúng kế hoạch?

Chiến tranh thắng hay bại, doanh nghiệp còn hay mất, tình yêu tìm thấy hay mất đi – tất cả đều có thể đảo chiều chỉ sau một biến số bất ngờ. Dẫu tham vọng trong cuộc sống là gì, là có được thành tựu trong kinh doanh, sự viên mãn trong tình yêu, niềm vui trong cuộc sống hay thanh thản trong tâm hồn, ta đều dễ bị cuốn vào những cuộc gặp gỡ đầy bất ngờ. Những khoảnh khắc đời thường nhất như tình cờ gặp ai đó trong phòng tập thể dục cũng đủ sức thay đổi cuộc sống của bạn.

Ngay cả trong giới nghiên cứu khoa học đầy quy củ, quyền năng của những điều bất ngờ vẫn (gần như) luôn hiện hữu. Các nghiên cứu cho thấy khoảng 30-50% các phát hiện khoa học lớn xuất phát từ những tai nạn hoặc sự tình cờ: một chất hóa học bị đổ lẫn vào chất khác, các tế bào trong đĩa Petri bị bắn kết hợp với nhau, hoặc một cuộc gặp gỡ tình cờ giữa các chuyên gia vô tình gợi mở những kiến thức mới. Những cơ hội lớn nhất, dù là với các cá nhân hay tổ chức, thường xuất phát từ cái gọi là vận may chủ động.

Vậy, liệu có phải phần lớn thành công đều chỉ là kết quả của sự “ăn may” – thành công hay thất bại chỉ đơn thuần là do may mắn chứ không phải do hành động của chính chúng ta? Không hẳn, trực giác mách bảo ta rằng điều đó không hoàn toàn đúng. Dù thừa nhận bước ngoặt lớn hay cơ hội đổi đời thường xuất hiện ngẫu nhiên, ta vẫn thấy

một số người dường như luôn gặp may, từ đó có được nhiều thành công và niềm vui hơn hẳn số đông.

Đây không chỉ là một hiện tượng hiện đại; nhà hóa học và sinh học Louis Pasteur cho rằng may mắn chỉ dành cho những ai đã chuẩn bị sẵn sàng. Hoàng đế Napoléon Bonaparte mong cầu những vị tướng may mắn hơn là những vị tướng tài ba, còn triết gia La Mã Seneca tin rằng may mắn là khi sự chuẩn bị gặp gỡ thời cơ.

Niềm tin của họ đều phản ánh quan điểm rằng dù may mắn là một yếu tố hiện hữu nhưng cuộc sống không chỉ xoay quanh may mắn ngẫu nhiên. Thực tế, từ “fortune” trong tiếng Anh vừa có nghĩa là “thành công” vừa có nghĩa là “vận may”. Ngay cả những câu nói phổ biến như “May mắn không tự nhiên mà đến, ta phải tự tạo ra nó” hay “Anh ấy là người biết nắm bắt cơ hội” đều cho thấy thành công trong cuộc sống là kết quả của sự kết hợp – một sự tổng hòa – giữa may mắn thuần túy và nỗ lực cá nhân.

Bản chất của vấn đề này là gì? Liệu có phải một số người có khả năng tạo ra điều kiện thuận lợi để những sự trùng hợp tích cực xảy ra thường xuyên hơn người khác không? Phải chăng họ giỏi nhận biết và nắm bắt những khoảnh khắc đó, biến chúng thành kết quả tích cực hơn người khác? Liệu nền tảng giáo dục và cách chúng ta nhìn nhận về công việc cũng như cuộc sống có thể trang bị cho ta kỹ năng quan trọng nhất – khả năng đối mặt với những điều bất ngờ và tự tạo ra vận may “khôn ngoan” cho riêng mình không?

Cuốn sách này viết về mối quan hệ tương tác giữa sự ngẫu nhiên, tham vọng và trí tưởng tượng. Đây là một cuốn sách về *serendipity* (vận may chủ động) – khái niệm được hiểu chính xác nhất là sự may mắn ngoài dự tính, nảy sinh từ những khoảnh khắc không định trước, nơi mà những hành động có chủ ý đã dẫn lối tới các kết quả tốt đẹp. Vận may chủ động là một nguồn sức mạnh bí ẩn trong thế giới này và nó luôn hiện diện trong từng khoảnh khắc của cuộc sống chúng ta, từ

những sự kiện nhỏ nhặt hằng ngày đến những đột phá có thể thay đổi cuộc sống, thậm chí là cả nhân loại.

Tuy nhiên, chỉ một số ít người trong chúng ta – bao gồm cả những nhân vật mà bạn sẽ gặp trong cuốn sách này – giải được “mật mã” này cũng như phát triển tư duy cần thiết để biến những điều bất ngờ thành thành công và những giá trị tốt đẹp. Chỉ khi hiểu rằng vận may chủ động không chỉ là sự tình cờ từ trên trời rơi xuống, mà là một quy trình nhận diện và kết nối các điểm, ta sẽ bắt đầu nhìn thấy những nhịp cầu ở nơi mà người khác chỉ thấy vực thẳm. Chỉ khi đó, vận may chủ động mới bắt đầu hiện hữu trong cuộc sống của chúng ta.

Khi đó, sự bất ngờ không còn là mối đe dọa mà trở thành chất xúc tác của niềm vui, sự kỳ diệu, ý nghĩa và cả thành công bền vững. Trong một thế giới vốn vận hành theo bản năng “chiến hay chạy” luôn thường trực nỗi sợ, nơi sự hoang mang và những biến động bất định đang bủa vây, thì những lối tư duy cũ không còn hiệu quả. Việc phát triển tư duy về vận may chủ động cùng các điều kiện đi kèm đã trở thành kỹ năng sinh tồn và năng lực cốt lõi cho chính chúng ta, thế hệ mai sau và mọi tổ chức.

Hãy hình dung về một thế giới được dẫn dắt bởi sự tò mò, cơ hội và tinh thần kết nối, thay vì bị bủa vây bởi nỗi sợ hãi, tâm lý thiếu thốn hay lòng đố kỵ. Một thế giới nơi những thách thức to lớn như biến đổi khí hậu hay bất bình đẳng xã hội đang được giải quyết bằng các giải pháp đột phá và xứng tầm. Trong một thế giới thay đổi không ngừng, sự phức tạp của các vấn đề mới nổi ngày càng gia tăng, khiến những yếu tố bất ngờ trở thành nhân tố quan trọng định hình tương lai của chúng ta. Do đó, việc phát triển tư duy về vận may chủ động không chỉ là nhu cầu cần thiết để thích nghi mà còn là cơ hội để khám phá những điều khiến cuộc sống thêm ý nghĩa, giúp chúng ta càng thêm trân trọng giá trị cuộc sống.

Vận may chủ động là một chủ đề đầy sức hút với hàng triệu lượt thảo luận trên các nền tảng trực tuyến. Thực tế, nhiều người thành

công trên thế giới coi vận may chủ động là chìa khóa vạn năng cho mọi thành công. Tuy nhiên, một sự thật đáng ngạc nhiên là chúng ta lại biết rất ít về những phương pháp khoa học cụ thể để kiến tạo điều kiện cho vận may chủ động ấy xuất hiện. Chúng ta cũng còn rất mơ hồ về cách vận hành của nó trong các bối cảnh khác nhau trên toàn thế giới.

The Serendipity Mindset (Làm chủ vận may) chính là mảnh ghép hoàn thiện những thiếu sót này. Dựa trên nghiên cứu khoa học lý giải sự xuất hiện của vận may chủ động, cùng với các câu chuyện thực tế và ví dụ truyền cảm hứng từ khắp nơi trên thế giới về cách chúng ta có thể nuôi dưỡng vận may chủ động cho bản thân và người khác, cuốn sách này cung cấp một khung lý thuyết và các bài tập giúp bạn tăng cường cơ hội tạo ra những điều bất ngờ may mắn cũng như mang lại những thành quả tích cực hơn. Góc nhìn chủ động về vận may chủ động – hay còn gọi là “vận may thông minh” – hoàn toàn khác so với “vận may ngẫu nhiên”, kiểu ăn may xảy ra mà không cần nỗ lực (như được sinh ra trong một gia đình tốt). Nếu muốn định hình tương lai của bản thân và những người xung quanh – dẫu tương lai đó không thể đoán trước – thì cuốn sách này là dành cho bạn. Cuốn sách mang đến một góc nhìn toàn diện về cách thúc đẩy, tận dụng và duy trì những khoảnh khắc tình cờ may mắn (cũng như hóa giải những vận rủi) nhưng không hề rập khuôn máy móc. Đây chính là công trình đầu tiên xây dựng phương pháp luận khoa học và khung tư duy hoàn chỉnh về cách rèn luyện tư duy về vận may chủ động cùng các điều kiện đi kèm.

Tư duy về vận may chủ động vừa là triết lý sống mà nhiều người thành công và hạnh phúc trên thế giới đã áp dụng để tạo nên cuộc đời có ý nghĩa, vừa là một năng lực mà mỗi người chúng ta đều có thể phát triển.

Bên cạnh những cuộc trò chuyện cùng các cá nhân mà tôi gọi là “người kiến tạo vận may chủ động”, cuốn sách này là kết quả của một thập kỷ nỗ lực với tư cách là nhà nghiên cứu, cố vấn kinh doanh, giảng viên đại học, đồng giám đốc tại Phòng thí nghiệm Đổi mới của Trường

Kinh tế London và Chương trình Kinh tế Toàn cầu của Đại học New York, cùng 15 năm gieo mầm và nuôi dưỡng vận may chủ động trong chính cuộc sống của tôi. Đây là niềm đam mê mà tôi đã miệt mài theo đuổi với tư cách là đồng sáng lập của cả Sandbox Network (cộng đồng những người trẻ truyền cảm hứng hoạt động tại hơn 20 quốc gia) và Leaders on Purpose (tổ chức toàn cầu quy tụ các lãnh đạo cấp cao và nhà hoạch định chính sách có tầm ảnh hưởng lớn). Nhờ cố vấn cho nhiều tổ chức và cá nhân khác nhau – từ một trong những công ty lớn nhất Trung Quốc đến các tổ chức cộng đồng nhỏ trên khắp thế giới – tôi đã có cơ hội tiếp xúc với nhiều người và chứng kiến sự xuất hiện của vận may chủ động trong nhiều tình huống, bối cảnh khác nhau. Việc sống trong nhiều nền văn hóa khác nhau, từ Moscow đến Mexico City, đã giúp tôi thấu hiểu những khác biệt tinh tế trong từng hoàn cảnh – một khía cạnh sẽ được trình bày trong cuốn sách này.

Làm chủ vận may cũng được đúc kết dựa trên nghiên cứu của tôi và cộng sự tại các tổ chức như Học viện Kinh tế và Khoa học Chính trị London (LSE), Đại học Harvard, Diễn đàn Kinh tế Thế giới, Trường Kinh doanh Strathmore và Ngân hàng Thế giới, cùng với các nghiên cứu mới nhất trong khoa học thần kinh, tâm lý học, quản lý, nghệ thuật, vật lý và hóa học. Dựa trên hàng trăm tài liệu học thuật và hơn 200 cuộc phỏng vấn, trò chuyện với những con người khác biệt đến từ khắp nơi trên thế giới. Trong cuốn sách này, bạn sẽ tìm thấy những câu chuyện thực tế đầy cảm hứng từ mọi tầng lớp xã hội – từ những người lầm lỡ vì ma túy nay đã trở thành giáo viên ở khu ổ chuột Cape Flats tại thành phố Cape Town, đến nhà làm phim ở New York, doanh nhân ở Kenya, bồi bàn ở London, sinh viên ở Houston và các CEO hàng đầu thế giới. Dù mỗi câu chuyện về cách họ đón nhận và tận dụng sự bất định đều mang một màu sắc riêng nhưng qua cuốn sách này, bạn sẽ thấy rằng cách thức dẫn đến thành công của họ lại có nhiều điểm tương đồng.

Cú va chạm với định mệnh

Dù hiện tại có thể thảo luận từ nhiều góc độ khác nhau nhưng hành trình khám phá vận may chủ động của tôi lại khởi nguồn từ một biến cố cá nhân, khi sự kiêu ngạo của tuổi trẻ va phải vận rủi.

Năm 18 tuổi, tôi đã đâm xe vào một dãy xe đang đỗ với tốc độ hơn 80km/h. Thật kỳ diệu là tôi vẫn sống sót, dù những chiếc xe bị va chạm và cả xe của tôi đều nát vụn. Tôi vốn chẳng bao giờ tin vào những câu chuyện về trải nghiệm cận tử nhưng thực sự, toàn bộ cuộc đời tôi đã tái hiện như một thước phim quay chậm trước mắt ngay trong khoảnh khắc ngắn ngủi trước vụ va chạm. Đó là lúc chiếc xe xoay tròn mất kiểm soát và tôi cảm thấy hoàn toàn bất lực, tin chắc rằng mình sắp lìa đời.

Những ngày sau đó, tôi tự vấn chính mình bằng nhiều câu hỏi: “Nếu mình chết, ai sẽ đến dự đám tang của mình?”; “Ai mới là người thực sự quan tâm đến mình?”; “Cuộc sống này có thực sự đáng sống không?” Tôi bàng hoàng nhận ra mình đã lãng quên những giá trị quan trọng nhất của cuộc sống như trân trọng những mối quan hệ gần bó và bền lâu, hay tự hào khi làm được điều gì có ý nghĩa và giá trị. May mắn thoát chết trong gang tấc khiến tôi không ngừng suy ngẫm về ý nghĩa của cái chết, về những cơ hội bị bỏ lỡ: những người tôi sẽ không bao giờ gặp; những ý tưởng và ước mơ tôi sẽ không bao giờ thực hiện; những sự kiện và cuộc gặp gỡ (tình cờ) tôi sẽ bỏ qua. Kể từ đó, tôi bắt đầu hành trình đi tìm ý nghĩa thực sự của cuộc sống.

Tôi lớn lên ở Heidelberg, một thành phố cổ kính và lãng mạn ở miền nam nước Đức. Dù đẹp như tranh vẽ nhưng với một thiếu niên khao khát khám phá ý nghĩa cuộc sống, nơi đây lại có phần tẻ nhạt. Từ khi còn nhỏ, tôi đã luôn cảm thấy mình là một kẻ lạc lõng, không thuộc về bất kỳ chốn nào. Gia đình tôi chuyển nhà liên tục nên tôi thường là “bạn mới” từ thuở mẫu giáo cho đến khi đi học. Ở câu lạc bộ bóng đá, tôi là “kẻ nhập cư”. Các vấn đề về da liễu của tôi vào thời điểm đó càng khiến mọi chuyện thêm tồi tệ.

Tôi coi quán cà phê là nơi trú ẩn cho linh hồn lạc lõng và bắt đầu làm việc ở đó từ năm 16 tuổi. Chính tại đó, tôi bắt đầu cảm thấy mình đã tìm được nơi để thuộc về. Công việc phục vụ giúp tôi học được nhiều điều về hành vi con người và tâm lý đám đông, cách mọi người đối xử với bạn khi họ nghĩ bạn “chỉ là một bồi bàn”. Công việc ấy dạy tôi giá trị của lao động chân tay, làm việc từ 8 giờ sáng đến 9 giờ tối không được nghỉ giải lao. Ông chủ của tôi là một doanh nhân và chẳng bao lâu sau, tôi đã giúp ông ấy thực hiện nhiều dự án khác nhau, từ việc bán áo phong nhập khẩu đến phụ trách giao bánh ngay khi tôi tròn 18 tuổi và có bằng lái xe. Cũng tầm thời điểm đó, tôi bắt đầu làm thêm cho một công ty nghiên cứu thị trường, khảo sát người dân trên con phố chính ở Heidelberg về loại xúc xích yêu thích và lý do đằng sau những lựa chọn đó. Liệu mọi người có sẵn sàng mua salami thay vì pastrami nếu giá rẻ hơn không?

Suốt những năm tháng niên thiếu, tôi luôn thừa năng lượng nhưng lại không biết phải làm gì. Để khai thác nguồn năng lượng ấy, tôi cố gắng tạo ra sự phấn khích ở bất cứ nơi nào có thể và không ngừng thử thách mọi giới hạn. Tôi sống giữa những thái cực hoàn toàn đối lập: lúc thì tụ tập với nhóm hoạt động chính trị, lúc lại đắm mình trong các hộp đêm đồng thời bắt đầu đem tiền lương đi đầu tư chứng khoán. Bố mẹ tôi dù rất đắn đo nhưng cuối cùng vẫn ký giấy cho phép ngân hàng giao dịch với một đứa trẻ chưa đủ tuổi như tôi. (Đến tận bây giờ, tôi vẫn vô cùng ngưỡng mộ bố mẹ, những người đã thấu hiểu và bao dung cho tôi suốt những năm tháng nổi loạn.) Tôi bắt đầu dành nhiều thời gian ở dưới tầng hầm của trường để gọi điện thoại mua bán cổ phiếu hơn cả ngồi ở trong lớp. Tôi luôn thích thú khi được khám phá và dạo chơi giữa những thế giới khác biệt – tận hưởng chúng nhưng chưa bao giờ thực sự thấy mình thuộc về nơi nào.

Tất nhiên, những chuyến phiêu lưu này chẳng giúp điểm số của tôi khá khẩm hơn chút nào. Tôi là một học sinh hạng bét – nằm trong nhóm 5% “đội sổ” giúp 95% còn lại tỏa sáng. Tôi phải học lại một năm

và được “trao cơ hội chuyển trường” – tức là bị đuổi học. May mắn thay, ngôi trường mà tôi theo học sau đó có phần dễ chấp nhận tính cách nổi loạn của tôi hơn.

Bước sang tuổi 18, tôi có chiếc xe hơi đầu tiên. Sự phấn khích lẫn tính ham vui lúc đó khiến tôi lái xe với thái độ chủ quan, cứ ngỡ mọi chuyện sẽ luôn suôn sẻ. Có lẽ tôi đã phá vỡ kỷ lục của thành phố về số lượng vé phạt đỗ xe trong một tuần và số thùng rác bị húc đổ trên đường đến trường.

Tôi cảm thấy mình hoàn toàn làm chủ cuộc đời và nắm giữ vận mệnh trong tay.

Thế rồi, một ngày nọ, tôi đã đi quá xa. Tai nạn xe hơi đã khiến sự tự tin và cảm giác kiểm soát trong tôi sụp đổ hoàn toàn.

Cảm giác tự do khi tôi được tận hưởng một ngày nắng đẹp cùng hai người bạn thân trên bãi cỏ Neckarwiese ở Heidelberg nhanh chóng biến thành nỗi bàng hoàng trước những gì mình đã gây ra, đi kèm sự nhẹ nhõm tột cùng khi thoát khỏi cái chết trong gang tấc. Hôm đó, chúng tôi đang đi ăn. Cả nhóm đi trên hai chiếc xe, và tôi đã cố vượt lên trước xe của bạn mình. Tôi vẫn nhớ như in khoảnh khắc mình liếc nhìn cậu ấy lúc vượt qua, thấy cậu ấy vẫy tay điên cuồng và chỉ tay về phía dải phân cách giữa đường mà tôi hoàn toàn không chú ý tới. Một ký ức vẫn còn sống động: để tránh đâm trực diện vào dải phân cách, tôi đã bẻ lái thật gấp; chiếc xe xoay tròn vài vòng rồi đâm sầm vào dây xe đang đỗ bên đường.

Chính thiết kế cửa vỏ kép của chiếc Volvo đã cứu mạng tôi. Toàn bộ phần ghế phụ đã bị nghiền nát hoàn toàn. Sau này tôi mới biết, chỉ cần lệch đi một góc va chạm khác, tôi chắc chắn đã không còn sống sót. Điều rợn người hơn cả là người bạn đi cùng xe kia vốn đã định ngồi xe tôi nhưng vào đúng giây cuối cùng, cậu ấy chợt nhớ ra mình bỏ quên áo khoác trên xe bên kia nên đã đổi ý. Nếu không có cái áo khoác ấy, cậu ấy đã nằm trọn trong khối sắt vụn ở ghế phụ kia rồi.

Tôi nhớ mình loạng choạng bước ra khỏi xe, kinh ngạc vì vẫn có thể đi lại được. Cả nhóm chúng tôi nhìn nhau, bàng hoàng vì những gì vừa xảy ra. Chúng tôi phải nói gì với cảnh sát? Với bố mẹ tôi đây?

Trong lúc chờ cơ quan chức năng đến, tôi ngồi sau tay lái, cảm thấy chóng mặt và kiệt sức. Viên cảnh sát có mặt tại hiện trường khi nhìn đồng hồ vận đã không khỏi ngạc nhiên vì thấy tôi vẫn còn sống, không có thương tích nào ngoài một cơn đau nhẹ ở cổ.

Đêm đó, tôi lang thang khắp thành phố, tâm hồn lơ lửng giữa những dư âm chua chát lẫn ngọt ngào, chẳng muốn về nhà. Ổn rồi rằng tôi đã sống sót nhưng tôi không thể ngừng suy nghĩ: Nếu tôi chết, có lẽ tôi sẽ biến cuộc sống của gia đình mình thành địa ngục trần gian. Nếu người bạn ấy đi cùng xe với tôi, có lẽ tôi đã giết cậu ấy rồi. Sao điều này có thể xảy ra? Sao tôi lại để mình nông nổi đến mức này?

Tôi bắt đầu thấm thía ý nghĩa của câu ngạn ngữ: “Đối diện với cửa tử mới thấy quý trọng cuộc đời.” Khi đối diện với cái chết, người ta chẳng còn bận tâm mình có bao nhiêu tiền trong ngân hàng, bao nhiêu siêu xe trong ga-ra, hay cuộc vui tối qua ở hộp đêm cuồng nhiệt thế nào. Tất cả đều trở nên vô nghĩa. Khi ấy, người ta mới bắt đầu tìm hiểu xem điều gì mới thực sự quan trọng, cuộc đời này thực sự có ý nghĩa gì.

Có lẽ chính bạn cũng từng trải qua những biến cố tương tự hoặc một bước ngoặt nào đó – dù là âm thầm hay chấn động – đã làm thay đổi hoàn toàn thế giới quan của bạn. Có thể đó là một mối quan hệ độc hại mà bạn cần thoát ra, một cơn trọng bệnh hoặc một công việc mà bạn muốn từ bỏ?

Với tôi, vụ tai nạn như một hồi chuông thức tỉnh giúp tôi thoát khỏi sự lạc lối và tìm thấy mục đích sống. Tôi nộp đơn vào hàng chục trường đại học (và với bảng điểm bết bát thời đó, trong hơn 40 đơn đăng ký chỉ có bốn trường chấp nhận tôi). Tôi bắt đầu tập trung năng lượng vào việc học, vun đắp các mối quan hệ và phát triển sự nghiệp.

Tôi đồng sáng lập nhiều cộng đồng và tổ chức với mục tiêu giúp mọi người tìm thấy ý nghĩa sống.

Bản thân những dự án này thường nảy sinh từ chính những cuộc gặp gỡ tình cờ đầy thú vị. Càng dần thân, tôi càng bắt đầu thấy rõ những quy luật trong cuộc sống của bản thân và những người xung quanh, và cả trong nghiên cứu sau này.

Năm 2009, khi bắt đầu làm luận án Tiến sĩ tại LSE, tôi cho rằng việc nghiên cứu sẽ tách biệt hoàn toàn với những trải nghiệm tình cờ trong đời sống cá nhân. Đề tài của tôi tập trung vào cách các cá nhân và tổ chức trưởng thành cũng như gia tăng tầm ảnh hưởng xã hội – một hướng đi thoát nhìn chẳng mấy liên quan đến sự may mắn tình cờ. Thế nhưng, thật bất ngờ và thú vị, khái niệm này liên tục xuất hiện. Những người thành công và hạnh phúc nhất mà tôi phỏng vấn trong quá trình nghiên cứu dường như đều sở hữu khả năng trực giác trong việc nuôi dưỡng một “trường lực” – hay “trường vận may chủ động” – giúp họ đạt được nhiều kết quả tích cực hơn so với những người có xuất phát điểm tương tự.

Khi kết nối các điểm mấu chốt – trong trường hợp này là nhìn lại quá khứ – tôi nhận ra rằng cách tốt nhất để kết hợp những dòng chảy tư duy và đam mê này chính là viết nên một cuốn sách. Cuốn sách này sẽ bao quát triết lý sống mà tôi hằng tin tưởng, đồng thời đưa ra một mô hình thực tế hơn về cách cuộc đời vận hành – điều mà hệ thống giáo dục truyền thống chưa từng dạy tôi.

Giờ đây, không điều gì khiến tôi hạnh phúc hơn khi chứng kiến khoảnh khắc hai ý tưởng hoặc con người bất ngờ “tìm thấy nhau” – đó là niềm vui của vận may chủ động. Tôi coi đó là một cách tuyệt vời để giúp đỡ người khác khai phá tiềm năng của họ, để khám phá những chân trời mới trong một thế giới nơi ta có thể hóa thân vào nhiều vai trò và sống nhiều cuộc đời khác biệt. Đây chính là cốt lõi của việc nuôi dưỡng vận may chủ động: đồng hành với mọi người

trên hành trình tìm kiếm và trở thành phiên bản phù hợp nhất với chính mình.

Làm chủ vận may giúp ta nhận diện và mở lòng đón nhận những bất ngờ. Nó dạy ta cách chuẩn bị tâm thế và rũ bỏ những định kiến cũ kỹ – thứ vốn khiến ta thụ động trước những rủi may của định mệnh. Chúng ta có thể nuôi dưỡng, định hình và biến vận may chủ động thành một công cụ cho cuộc sống. Trong khoa học về vận may chủ động, may mắn có thể được nắm bắt, huấn luyện, thậm chí là kiến tạo. Điều này có nghĩa là chúng ta có thể điều hướng quá trình học tập, rèn luyện kỹ năng và giáo dục để kiểm soát cũng như làm chủ quy luật của sự may mắn.

Tiến trình này một phần đòi hỏi chúng ta phải phá dỡ những rào cản ngăn trở vận may chủ động, từ trong chính tư duy cho đến đời sống và nơi làm việc. Ai cũng có thể dễ dàng nhận ra những rào cản thực tế này và cách chúng dập tắt sự hứng khởi: những cuộc họp vô nghĩa, email chồng chất hay những ghi chú chẳng có giá trị. Nhưng điều này cũng đồng nghĩa với việc phát triển một tư duy giúp chúng ta sử dụng các kỹ năng và nguồn lực sẵn có để biến những khám phá bất ngờ thành kết quả thực sự có giá trị.

Đây không đơn thuần là việc phát triển một năng lực cụ thể mà là nuôi dưỡng một khả năng không ngừng thay đổi và hoàn thiện. Đó là bước chuyển mình từ một người thụ động chờ đợi vận may sang tác nhân chủ động kiến tạo “vận may thông minh”; là trau dồi bản thân để biến những thay đổi bất ngờ thành cơ hội thành công, tìm thấy ý nghĩa và niềm vui trong cuộc sống. Bước tiếp theo là thiết lập các điều kiện cần thiết – trong gia đình, cộng đồng, tổ chức – để nuôi dưỡng và sử dụng vận may chủ động, nhằm tạo ra cơ hội và giá trị. Điều này giúp chúng ta phát triển và khai thác “trường vận may chủ động” của riêng mình – nơi hội tụ tất cả những điểm có khả năng kết nối.

Cuốn sách này sẽ hướng dẫn bạn từng bước trong quá trình giải mã, hình thành và nuôi dưỡng vận may chủ động. Nó cũng đề cập tới một nan đề khác: nếu vận may chủ động vốn mang tính ngẫu nhiên, liệu chúng ta thực sự có thể can thiệp vào nó hay không?

Trong thời đại ngày nay, thành công và hạnh phúc không phải là cố gắng lên kế hoạch cho tất cả mọi thứ. Trong một thế giới không ngừng biến động, điều tốt nhất chúng ta có thể làm là chấp nhận những điều kiện bất ngờ và tận dụng tối đa tính ngẫu nhiên của cuộc sống. *Làm chủ vận may* tập trung vào những yếu tố chúng ta có thể kiểm soát: đó là cách nuôi dưỡng vận may chủ động cho bản thân và cả những người xung quanh. Cơ chế mạnh mẽ này giúp giải phóng tiềm năng con người, minh chứng rằng vận may (thông minh) không chỉ ưu ái những tâm thế sẵn sàng, mà còn có những phương thức (dựa trên nền tảng khoa học) để chúng ta thúc đẩy, nuôi dưỡng và khai thác những sự trùng hợp tích cực trong đời. Chúng ta không bao giờ có thể phủ nhận vai trò của sự ngẫu nhiên và cơ hội trong đời sống cũng như kinh doanh, nhưng cuốn sách này sẽ giúp bạn chuyển hóa chúng từ những thế lực nằm ngoài tầm kiểm soát thành những công cụ đắc lực để phục vụ cho lợi ích cá nhân hay những giá trị cao đẹp hơn. Từ đó, bạn sẽ bắt đầu nhìn thấy và gieo mầm vận may chủ động ở mọi nơi.

Lẽ dĩ nhiên, ai trong chúng ta cũng đều bận rộn và chẳng mấy người có đủ thời gian để đảo lộn hoàn toàn cuộc sống ngay tức khắc. Vì vậy, cuốn sách này được lồng ghép vô số những điều chỉnh nhỏ, có thể áp dụng ngay để tạo ra sự thay đổi trực tiếp trong sinh hoạt thường nhật, giúp bạn hướng tới một cuộc đời ý nghĩa, hạnh phúc, đầy cảm hứng và thành công hơn.

CHƯƠNG 1

Vận may chủ động: Không chỉ là ăn may

“Dẫu có thể gây tổn thương niềm kiêu hãnh của nhân loại, chúng ta vẫn phải thừa nhận một sự thật rằng sự tiến bộ, thậm chí là sự tồn vong của nền văn minh, phụ thuộc vào việc tối đa hóa cơ hội để những điều tình cờ được phép xảy ra.”

– Friedrich Hayek, chủ nhân giải Nobel Kinh tế năm 1974,
trích tác phẩm *The Constitution of Liberty* (tạm dịch: Hiến chương Tự do)

Vận may chủ động: Đôi dòng lịch sử

Chuyện kể rằng vua Giaffer, người trị vì vương quốc Serendip cổ đại (tên gọi cũ của Sri Lanka theo tiếng Ba Tư), vì lo ngại ba hoàng tử của mình sống quá nhung lụa, được bao bọc kỹ lưỡng, dẫn đến thiếu bản lĩnh để gánh vác giang sơn, đã quyết định cho các con đi ngao du thiên hạ. Ông hy vọng hành trình này sẽ dạy cho họ những bài học để đời.

Trong một giai thoại, các hoàng tử tình cờ chạm mặt một thương nhân vừa lạc mất lạc đà. Nhờ khả năng quan sát tinh tường trên suốt quãng đường đi, họ đã mô tả con vật chi tiết đến mức người thương nhân khẳng định cho rằng chính các hoàng tử là kẻ trộm. Ông ta đưa họ tới trước mặt hoàng đế. Khi bị chất vấn làm thế nào có thể mô tả chính xác một con vật mình chưa từng thấy, các hoàng tử giải thích: Họ biết con lạc đà bị què vì dấu chân để lại chỉ có ba bàn rõ rệt, còn bàn thứ tư thì kéo lê trên đất; họ biết nó chở bơ một bên và mật ong một bên vì ruồi bầu vào vệt bơ bên này đường, còn kiến lại bu kín vệt mật bên kia đường... Cứ như thế, những suy luận sắc sảo của họ đã hóa giải